DOI: 10.37520/mmvp.2025.012

Zpráva z konference „Muzea bez bariér“ (Pardubice, 8.–9. září 2025)

Jana Bitljan

Report from the “Museums without Barriers” Conference (Pardubice, September 8–9, 2025)

semináře a konference

Ve dnech 8. a 9. září 2025 proběhla v prostorách Gočárovy galerie v Pardubicích odborná konference „Muzea bez bariér“, pořádaná Fakultou multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně ve spolupráci s Gočárovou galerií. V době, kdy muzejní instituce kladou stále větší důraz na inkluzivní přístupy, se konference stala významným impulsem pro diskuzi o přístupnosti muzeí a galerií pro osoby se specifickými poruchami učení.

Konference byla organizována jako jeden z výstupů výzkumného projektu „Muzea bez bariér“, který vznikl na Fakultě multimediálních komunikací Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně ve spolupráci s Gočárovou galerií v Pardubicích. Projekt, financovaný Technologickou agenturou ČR (TA ČR), je realizován prostřednictvím programu aplikovaného výzkumu a inovací SIGMA od roku 2023, přičemž jeho ukončení je plánováno na rok 2026. Zaměřuje se na důkladné zkoumání možností inkluze osob se specifickými poruchami učení v prostředí muzeí a galerií. Cílem konference bylo podpořit mezioborovou spolupráci odborníků z oblasti muzejnictví, vzdělávání, designu, digitálních technologií a veřejné správy a vytvořit otevřený prostor pro sdílení zkušeností, osvědčených postupů a inspirativních přístupů, které přispívají k rozvoji inkluzivního kulturního prostředí.

První konferenční den byl věnován odborným příspěvkům, které nabídly teoretické rámce i příklady z praxe týkající se inkluzivního přístupu muzeí a galerií k osobám se specifickými poruchami učení, především dyslexií. Během programu zaznělo celkem devět odborných příspěvků, které se věnovaly různým aspektům inkluzivního přístupu v muzejním prostředí. Všechny přednášky byly zaznamenány a jsou zpětně dostupné ke zhlédnutí na YouTube kanálu Gočárovy galerie Pardubice.[1] Konference byla mimo jiné také simultánně tlumočena do českého znakového jazyka a doplněna o simultánní přepis mluveného slova, což výrazně přispělo k její přístupnosti pro širší publikum.

Úvodním slovem zahájili konferenci radní Pardubického kraje Roman Línek, ředitelka Gočárovy galerie Klára Zářecká, děkan Fakulty multimediálních komunikací Josef Kocourek a garantka projektu „Muzea bez bariér“ Eva Vázalová Gartnerová. V prvním příspěvku představili Josef Kocourek a Martina Juříková z Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně projekt „Muzea bez bariér“ a seznámili účastníky se samotným výzkumným projektem a účelem jeho vzniku a prvními výsledky. Vzhledem k rostoucímu počtu studentů se specifickými poruchami učení na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně a současnému nedostatku dostupných zdrojů k této problematice v České republice, vznikla myšlenka výzkumného projektu, který se bude hlouběji věnovat tématu inkluze, zejména dyslexii. Projekt je zaměřen na generaci Z (ve věku 18–24 let), která představuje klíčovou cílovou skupinu univerzity.

Druhý příspěvek se zabýval problematikou textů a popisků ve výstavách, které jsou vstřícné nejen k návštěvníkům s dyslexií. Přednášku vedla Kateřina Mariánková z Gočárovy galerie. V úvodu byl definován pojem dyslexie a přednášející představila účastníkům několik nevydařených příkladů výstavních popisků z praxe Gočárovy galerie.

Na základě výzkumu, který galerie provedla, bylo zjištěno, že texty musí být jasné, stručné, dobře čitelné a umístěné v blízkosti exponátu. Popisky by měly být psány velkým, čitelným písmem. Paní Mariánková rovněž představila

1 *Konference Muzea bez bariér [online] [cit. 14. 11. 2025]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=Z1Ws7l9jvU0.*

MgA. Jana Bitljan
Centrum pro prezentaci kulturního dědictví
Národní muzeum
jana.bitljan@nm.cz

doporučení pro tvorbu textů určených návštěvníkům s dyslexií. Mezi klíčové prvky patří použití bezpatkového fontu, vhodná velikost písma, větší řádkování, dostatečný kontrast a barevnost, zarovnání textu vlevo, zvýraznění klíčových slov, rozdělení textu do kratších odstavců a možnost poslechu textu.

Úvodní slovo příspěvku s názvem „Synergický management: na cestě k efektivní meziprofesní spolupráci ve prospěch zvýšení kvality edukace nejen vysokoškolských studentů s dyslexií" přednesla Kateřina Tomešková z MÚVS ČVUT a MŠMT. Na její vystoupení navázala Jana Dobisíková z Národního technického muzea, která představila připravovanou výstavu s názvem: „Co stvořilo železnici, co stvořila železnice" a přiblížila synergický přístup uplatňovaný při její tvorbě.

Jana Pechancová z Centra informačních a poradenských služeb při ČVUT se ve svém příspěvku věnovala otázce přístupu k osobám s dyslexií. Velmi názorně divákům přiblížila, s jakými bariérami se tito lidé potýkají a jakým způsobem lze jejich návštěvu zpříjemnit a usnadnit jim orientaci nejen v textu. Doporučila využívat již dříve zmíněné principy formátování textu – vhodné řádkování, velikost písma, zarovnání, bezpatkové písmo, barevnost textu i pozadí. Zdůraznila také důležitost poskytování podpůrných prvků, jako je zvýraznění klíčových slov, shrnutí obsahu, vyznačení důležitých bodů, které by neměly být opomenuty, a využití multimodality – tedy kombinace psaného textu s jeho audio verzí, vizuálním znázorněním nebo osobním sdělením. Za klíčovou označila i přehlednou a jednoduchou strukturu informací.

Navazující příspěvek se věnoval speciálně vyvinutému písmu pro osoby s poruchami učení, tzv. Dysfontu. Tento font představil jeho autor, grafický designér Martin Pyšný.

Lukáš Pilka ze společnosti Cabinet of Wonders ve svém příspěvku seznámil účastníky konference s průzkumem realizovaným v roce 2024 v muzeích a galeriích České republiky. Průzkum se zaměřoval na pozitivní i negativní zkušenosti návštěvníků těchto institucí. V závěru příspěvku stručně představil využití umělé inteligence v muzejním prostředí, konkrétně AI audioguide, který může sloužit jako inovativní nástroj pro muzea a galerie.

Příspěvek s názvem „Empatické rozhraní výstavy aneb výstava jako prostor, kde návštěvník a technologie smysluplně spolupracují" se věnoval prezentaci výstavy, která v minulosti proběhla v Arcidiecézním muzeu Olomouc a později též v Gočárově galerii v Pardubicích. Zabýval se otázkou, jak návštěvníkovi představit umělecké dílo jiným způsobem, než je běžné. Hana Lamatová z Muzea umění Olomouc hovořila o tzv. transmediální naraci jako nástroji inkluze ve výstavách výtvarného umění. Příběh se v tomto přístupu rozprostírá napříč různými médii – vizuálními, zvukovými, haptickými, multimediálními či participativními – a návštěvník si na základě jednotlivých fragmentů skládá celkový obraz. Inkluzivní potenciál tohoto přístupu spočívá v zapojení více interpretačních jazyků, které k návštěvníkovi promlouvají a umožňují propojení různých rovin porozumění a prožitku.

Markéta Nováková, absolventka Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, hovořila o svých výzkumech, které probíhaly v rámci jejích studií a řešily tzv. komunikaci bez bariér v prostředí kulturních institucí. Příspěvek se zaměřoval na jejich komunikaci s návštěvníky prostřednictvím webových stránek a sociálních sítí.

Posledním příspěvkem zakončili konferenci Michaela Gerichová a Robert Spurný z lektorského oddělení Moravské galerie v Brně, kteří představili práci s nevidomými a těžce slabozrakými návštěvníky v expozici Moravské galerie v Brně.

Závěr prvního dne byl ukončen návštěvou výstav: „Emil Artur Pittermann Longen – Za oponou bohéma" a „Radka Bodzewicz – Uroboros" v Domě u Jonáše.

Druhý konferenční den začal panelovou diskusí, kterou, stejně jako první den, moderovala Mariana Chytilová, a probíhala s Kateřinu Peškovou (Deaf Friendly) a Tomášem Svobodou (architekt výstav) a přirozeně uzavírala hlavní

tematickou linii konference. Na panelovou diskusi pak volně navázaly jednotlivé workshopy.

Konference „Muzea bez bariér" v Pardubicích potvrdila, že inkluze v kulturních institucích není pouze ideálem, ale konkrétním cílem, který lze naplňovat prostřednictvím spolupráce odborníků z různých oblastí. Přinesla řadu praktických doporučení, inovativních přístupů a inspirativních příkladů, jak zpřístupnit muzejní prostředí osobám se specifickými poruchami učení (dyslexií). Diskuse, přednášky i workshopy ukázaly, že klíčem k úspěchu je kombinace empatie, designu, technologií a vzdělávání. Konference otevřela nové možnosti pro praktické uplatnění inkluzivních principů v kulturních institucích a podnítila další dialog o tom, jak zpřístupnit muzea a galerie všem návštěvníkům bez rozdílu.